

АНДРУСЯК Микола Григорович (20. 02. 1902, с. Переволочна Золочів. пов., Галичина, нині Буського р-ну Львів. обл. — 25. 01. 1985, Бостон, Массачусетс, США) — історик. Дійсний член НТШ (1932). Навч. у гімназії в Бродях, в укр. бурсі, Золочів. гімназії. 1919 — в УГА, 1920 — в армії УНР. 1921 вступив до Львів. університету. Студював історію Польщі (зокрема укр.-польс. взаємини) у Ст. Закшевського; вивчав життя і діяльність гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного, єпископа Й. Шумлянського. Від 1926 — чл., згодом — голова секції студентів-істориків у «Студентській громаді». Найважливіші праці того періоду: «Ідеологія українських суспільних верств на Україні в 1-й пол. 17 ст.», «Про інтерпретацію історичних джерел», «Нерозв'язані питання в українській історіографії» та ін. 1928 здобув ступ. д-ра філософії; водночас місце вчителя нім. мови в гуманітар. дівочій гімназії Львова. 1929–30 — на примус. військ. службі. Від 1931 активно публікується у львів. період. виданнях (зокрема в ж. «Нові шляхи»). Був знайомий і співпрацював з Б. Барвінським, К. Студинським, М. Возняком, І. Левицькою, А. Крушельницьким, М. Грушевським. Працював в архівах, книгозбірнях, приват. колекціях, збираючи матеріал для своїх робіт. Від 1941 — доцент УВУ в Празі. У квітні — липні 1944 — викладач історії укр. церкви в Греко-католич. богослов. академії у Львові. 1945–48 — викладач історії України, від 1948 — надзвичай. проф. УВУ. Від 1950 проживав у США, викладав у коледжах та університетах. Досліджував діяльність гетьмана І. Мазепи, його зв'язки з королями Швеції і Польщі, з Правобереж. Україною, а також генезу і характер галиц. москвофільства, історію Галиц.-Волин. держави, козаччини, укр. відродження в Галичині. У його працях Мазепа постає гетьманом «обох сторін Дніпра», який не був ні «східною», ні «західною» орієнтації, а політиком, для котрого на першому плані стояли інтереси його країни. Залишив ґрунтовні наук. розвідки про гетьманів Б. Хмельницького, П. Дорошенка, І. Виговського, П. Тетерю; досліджував походження назви «Україна» та етапи розвитку укр. нації, зокрема історію духовенства і його роль у просвітниц. русі, повернувшись з небуття імена багатьох священнослужителів, котрі пропагували укр. нац. ідею («Іван Хлопецький — перемиський православ. єпископ-номінант в 1632–33» // «Записки НТШ», 1927, т. 147; «Іван Могилянський (з приводу століття його смерті)» // «Діло», 1931, 20–31 трав., 4 черв.; «Весна народів. Галицькі українці» // Там само, 1933, 12 трав.; «Перші галицько-українські селянські діячі» // «ЖЗ», 1933, ч. 1, та ін.). А. був добре обізнаним історіографом («Українська історіографія за останнє десятиліття (1921–1930)» // «Літопис Червоної

калини», 1932, ч. 9–10; «Досягнення і завдання сучасної української історіографії: Відчит на Шевченків. академії Наук. товариства ім. Т. Шевченка 6 трав. 1934 р.» // «Діло», 1934, 16–18 трав.). Автор своєрід. історії України княжої доби («Історичні нариси», Краків, 1940), де зокрема наголошує істор. традиції, важливі для укр. громадянства. Виступав проти ідеол. тенденційності в істор. працях. Був членом Укр. наук. богослов. товариства у Львові (1936) та Укр. істор.-філол. товариства у Празі (1941).

Основні праці

До питання про авторство Літопису Самовидця // Зап. НТШ. 1928. Т. 149; До історії боротьби між П. Дорошенком та П. Суховієм в 1668–1690 рр. // Там само. 1929. Т. 150; З історії українського культурного та національного руху Яворівщини (XVII–XIX ст.) // Яворівщина. Яворів, 1931; З минулого знесіння. Л., 1932; 1992; Зв'язки Мазепи з С. Лещинським і Карлом XII // Зап. НТШ. 1933. Т. 152; Нариси з історії галицького москвофільства. Л., 1935; Мазепа і Правобережжя. Л., 1938; Українська історіографія // Зб. Укр. наук. інституту в Америці. Т. 1. Сент-Пол; Прага, 1939; Генеза і характер галицького русофільства в 19 і 20 ст. Прага, 1941; Етапи в розвитку української нації. Прага, 1941; Назва «Україна»: «Країна» чи «окраїна». Прага, 1941; Історія України. Княжа доба. Прага, 1941; Історія Козаччини: Курс викладів на УВУ: У 3 т. Мюнхен, 1946; Тризуб. Мюнхен, 1947; Назва «Україна». Чикаго, 1951; Політика Мазепи й Запоріжжя // Київ. Філадельфія, 1959. № 4, 5; Перемишль в історії України до 1918 р. // Перемишль – західний бастион України: Зб. мат. до історії Перемишля і Перемиської землі. Нью-Йорк; Філадельфія, 1961; Проблеми так званої Приазовської Русі та початків Київської держави Русь // УІ. 1973. № 1/2; Початки християнства в Україні // УІ. 1979. № 1/4.

Державний архів

ЦДІА Львова. Ф. 309 (НТШ). Оп. 1. Спр. 391. Арк. 5–36 (Автобіографія. Л., верес. 1932); Арк. 37–43 (бібліографія праць за період 1927 – 10. 10. 1932).

Рекомендована література

1. Якимович Б. Микола Андрусак – дослідник історії України // З минулого знесіння. Л., 1992;
2. Глаголюк В. Андрусак Микола Григорович // Укр. журналістика в іменах. Вип. 4. Л., 1997;
3. Качкан В. Противник антрактів у дослідженнях історії України (Наукові візії М. Андрусяка) // Хай святиться ім'я твоє: Українознавство та пресологія (XIX – 1-а пол.

Бібліографічний опис:

Андрусяк Микола Григорович / В. А. Качкан // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44275>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).